

Nationaløkonomisk Forening.

I Mødet den 21de Januar knyttede der sig til Professor Frederiksens foranstaaende Indledningsforedrag om **Udstedelsen af Banksedler** følgende Diskussion:

Etatsraad, Nationalbankdirektør Levy udtalte, at man maatte være Indlederen takskyldig for den Maade, hvorpaa han havde bragt Spørgsmaalet frem; ved den Maade, hvorpaa det var blevet begrænset, var der opnaaet Mulighed for, at man kunde komme til et tilfredsstillende Resultat.

Et Skridt, man ved det foreliggende Spørgsmaal ikke kunde lade ganske ude af Betragtningen var dette: Alle Systemer, alle Forfattere havde begrænset sig indenfor Lovens Omraade; neppe nogen Forfatter havde — i alt Fald var det ikke Taleren bekjendt — opstillet Fordring paa fuld Seddelfrihed. Spørgsmaalet blev da: hvilken Begrænsning var den hensigtsmæssigste?

Et Hovedspørgsmaal var dette: Én Seddelbank eller flere? I enkelte Lande — navnlig Schweiz, der var et Forbund af flere selvstændige Stater — kom man lettelig til flere Banker; noget Lignende var Tilfældet i Amerika. Men bortset fra disse enkelte Exempler gik Bestræbelser i Evropa i Retning af at koncentrere Seddeludstedelsen hos en enkelt Bank. Men den Omstændighed, at der kun fandtes én seddeludstedende Bank i Landet, vilde heller ingenlunde forhindre Sedlerne i at trænge hen i alle Landets Egne. Der kunde ikke i Landet cirkulere et hvilket som helst Beløb af Sedler, da disse jo kun vare en Erstatning for Metal. En afdød Kollega havde sagt til ham: •De kan kaste Millioner Sedler ud af den ene Dør; — hvis der

ingen Trang er til dem, komme de ind igjen ad den anden! Jo mere Erfaring Taleren havde indhøstet paa Bankvæsenets Omraade, des mere overbevist var han bleven om dette Ords Rigtighed. Seddelcirkulationen maatte nødvendigvis begrænses ved det Begjær, der var efter Sedler i Forhold til Omsætningens Behov. Ved en lavere Rente tog man det vel ikke saa nøje.

Naar en enkelt Bank kunde bringe ligesaa mange Sedler i Cirkulation som flere, var der forsaavidt ingen Grund til at foretrække flere. Tendensen var i Evropa da ogsaa for kun en enkelt Bank. I Holland, Belgien, Frankrig, Østrig, Norge og Danmark var der kun én Seddelbank. England havde ganske vist flere; men disse flere skrev sig fra Fortiden; ved Peelsakten indskrænkedes deres Tal efterhaanden, hvilket ogsaa saas deraf, at den engelske Banks Cirkulation havde udvidet sig fra 13 $\frac{1}{2}$ til 15 Millioner. Tyskland havde ogsaa flere; men ved de bindende Bestemmelser, der nylig var vedtagne, havde Banker, der tilsammen havde Ret til at udstede 14 Mill. Mark i Sedler, set sig opfordrede til at opgive denne Ret til Fordel for Rigets Hovedbank. Sverig havde ogsaa flere Banker; men kunde man sige, at den økonomiske Situation i Sverig som en Følge af Retten til at have flere Banker havde stillet sig gunstigere for Befolkningen? I tidligere, fattigere Dage kunde disse flere Banker maaske have ydet en vis Gavn; nu var i Sverig Virkningen af de flere Banker akkurat den samme som af en enkelt. Naar man havde lagt Beslag paa den Kredit, der havdes gjennem de fleres Udstedelse, stillede Sagen sig ganske, som om der kun var en enkelt. Spørgsmaalet var: hvor stor en Seddelcirkulation kan Landet bruge? Hvad enten der udgaves et vist Kvantum Sedler gjennem en enkelt eller gjennem flere Banker, blev Resultatet det samme. Men set fra et almindeligt Standpunkt, fra Statens Standpunkt, havde det en stor Betydning, at Seddeludstedelsen var paa en enkelt Haand. Var det vanskeligt at føre et nøje Tilsyn med en enkelt Bank, vilde det selvfølgelig være endnu vanskeligere at føre Tilsyn med flere Banker. Hvor der var mange, indsneget Misbrug sig langt lettere. En anden Grund, hvorfor det var vigtigt, at Seddeludstedelsen var hos en enkelt Bank, var denne:

Under vanskelige Forhold var Seddeludstedelsen i mange Tilfælde et af de politiske Hjælpemidler, hvoraf Staten benyttede sig. Da Tvangskursen blev dekretet i Frankrig, var det en stor Lykke for Landet, at Seddeludstedelsen var i Hænderne paa en enkelt Bank. Hvor der var flere Banker, vilde Tvangskursen næsten være utaalelig: den ene Banks Fejl vilde rive de andre med sig, og Ulykken vilde saaledes spredes vidt omkring. En enkelt Bank vilde lettere trods Tvangskurs bevare Tilliden til Sedlerne.

Var Spørgsmaalet: «En eller flere Banker» afgjort, stod tilbage at undersøge Spørgsmaalet om Systemet. Brøksystemet: Retten til at udstede en vis Mængde flere Sedler end Metallets Beløb var bekvemt naar Alt var Medbør, men gik Strømmen i modsat Retning, naar Metallet vandrede bort, var det utaaleligt, thi da maatte Sedlerne inddrives i et langt stærkere Forhold end Beløbet af det udvandrede Metal. Det engelske System, Kontingentsystemet, hvorefter alle Sedler ud over et fastsat Beløb ere fuldt funderede, fandt efterhaanden mere Udbredelse: det var gennemført i England, Danmark, Norge, Tyskland og endelig ved den svenske Rigsbank. Det var navnlig dette System, Prof. Frederiksen ankede over. Alligevel havde det store Fortrin fremfor de andre Systemer, saaledes det ubetalelige Fortrin, at man aldrig behøvede at inddrage flere Sedler end der forlangtes Metal. Siden December var der udgaaet flere Millioner af Banken her. Hvorledes vilde Situationen være, naar Nationalbanken havde været nødt til at inddrage f. Ex. 10 Millioner Sedler for at erstatte Afgangen af 5 Millioner Metal? Netop paa en Tid, da Situationen i Forvejen var noget trykket, maatte Banken have gjort den endnu mere trykket ved at negte at diskontere eller gjøre Udlaan. Under det nuværende System mærkede derimod Ingen noget til en Udvandring af Metal, naar blot Sedlerne flød ind til Banken i tilsvarende Mængde og uden Indlevering af Sedler kunde jo Ingen fordre Metal.

Ganske vist vare vore Funderingsbestemmelser meget strenge; ja, der var ikke noget Land i Evropa, der havde saa strenge Funderingsbestemmelser. Det engelske System fore-

skriver ikke, at der altid hos Banken skal ligge et Minimum af Metal, hvorhos den engelske Bank spiller en langt større Rolle som Depositobank end nogen anden; de Forpligtelser, der paahvile den engelske Bank for deposits ere næsten ligesaa store som de Forpligtelser, Seddeludstedelsen paalægger den. Den tyske Banks Bestemmelser ere heller ikke saa strenge. Hos os skal der derimod, hvor ringe Seddelmassen end er, altid være et Minimum af $\frac{2}{3}$ tilstede i Metal, og for den Del, der ikke er funderet med Metal, skal der ligge 150 pCt. i gode Effekter, og det fri Seddelbeløb kan ikke overstige Aktiekapitalen (27 Mill. Kr.)

Trods disse Bestemmelser, der vare strengere end noget andet Lands, var Landet gaaet frem. Hvorfor da røre ved et System, der under alle Forhold, sørgelige som gode, havde vist sig saa heldbringende? Det vilde være voveligt hos os at indføre det svenske System. Det havde ikke endnu bestaaet en alsidig Prøve. Det kunde maaske passe under rolige Forhold, men vilde det holde sig under en Krig?

Taleren vilde indrømme Muligheden af, at Forholdene hos os maaske kunde stille sig eller allerede vare saaledes, at der kunde være Grund til at opkaste det Spørgsmaal: Er den valgte Sum netop den rigtige? Ved Funderingsbestemmelserne af 1840 fastsattes den fri Seddelmasse til $16\frac{1}{2}$ Mill., i 1847 til 25 Mill. Kr. og endelig i 1854 til 27 Mill. Kr.; siden da havde ingen Udvidelse fundet Sted, ihvorvel Forholdene i den forløbne Tid havde udviklet sig stærkt; men at fravige selve Systemet, der hidtil havde vist sig heldigt, vilde altid være urigtigt.

Med Hensyn til Spørgsmaalet om de smaa Sedler, var Taleren ikke enig med Indlederen. De smaa Sedler kostede Banken meget, 1 pCt., og maatte stadig fornyes, medens en tilsvarende Guldcirkulation kunde have meget billigere. I Sverig var Stemningen nu ogsaa imod de smaa Sedler, hvilket saas deraf, at deres Inddragelse var bestemt.

Hvad Spørgsmaalet om Funderingen med Barrer angik, troede Taleren, at de Fleste havde misforstaaet denne Sag; ogsaa L. N. Hvidt havde misforstaaet Ricardo. Ricardo, der jo var en praktisk Mand og selv havde været Vexelmægler,

havde aldrig kunnet foreslaa, at der kun skulde ligge Barrer i Bankens Kjældere. Banken kunde ganske vist funderes med Barrer, men saaledes, at den indløste med Mønt, forsaavidt Vedkommende ikke foretrak Barrer. En Barre, der akkurat havde en saadan Vægt, en saadan Gehalt, en saadan Værdi, som den der ønskedes, og nøjagtig passede til de afrundede Seddelbeløb, vilde være en ren Mærkelighed; den vilde altid være lidt over eller under den ønskede Værdi. Ved udelukkende Barrefundering vilde Vexellererne blive uundgaaelige Mellemmænd, og de vilde beregne sig nette Provisioner, der aarlig vilde løbe op til store Summer, som Seddelhænderne maatte bære. Nej, Ricardos Mening var denne: Banken skulde modtage Barrer; af dem skulde den lade noget udmønte; den skulde indløse med Mønt, men give Barrer til dem, der ønskede saadanne. Kun at have Barrer, vilde være umuligt.

Frederiksen havde ikke misforstaaet Ricardo. Ricardo vilde ikke have, at Folk skulde have Mønter til Brug i Indlandet; han vilde holde Landets Omsætningsmiddel i Værdi ved at gjøre det indløseligt med Barrer, men spare Guldets Anvendelse i Omløbet. Hans praktiske Plan stod desuden i Forbindelse med hans theoretiske Fremhæven af Omsættningens Behov som bærende Omsættingsmidlets Værdi. — Det var heller ikke ham, der tog Fejl med Omkostningerne af de svenske Enkronesedler. Han citerede Werner Eriksons Beregninger fra Forhandlingen i den svenske Rigsdag. Rigsbanken havde ganske vist tildels det engelske System, forsaavidt den maa udstede for 30 Mill. Sedler uden Dækning, tillige Sedler for sine Fordringer i Udlandet; men Alt kom her an paa, hvor høj denne Grænse var sat i Forhold til den Seddelmængde, der var Brug for. Nu var der f. Ex. 1ste Januar 1871 kun udstedt for 31 Mill. Kr. Sedler; altsaa havde Banken betydelig Gevinst ogsaa ved sine smaa Sedler. — Han gav Levy Ret i, at Bestemmelsen om en vis Del som Kassebeholdning, naar man iøvrig var ligesaa højt oppe, virkede strammere end den engelske Bestemmelse om Daler for Daler. Men han var i det Hele imod det mekaniske System. Han vilde have, at Bestyrelsen skulde kunne tage Hensyn til Forholdenes Forskjellighed, For-

retningernes forskjellige Karakter; i nogle Tilfælde kunde benyttes udenlandske Valuter, i en vis Grad endogsaa Fonds o. s. fr. Det var ham en Tilfredsstillelse at høre, at Nationalbankens Direktør i ethvert Tilfælde var enig med ham i Ønsket om Udvidelse af den nu bestaaende Ret. — Uagtet det nærmest kun havde theoretisk Interesse, maatte han dog ogsaa overfor Levy fremhæve, at hverken Monopolet eller det engelske Fulddækningssystem med Føje kunde siges afgjort at vinde Sejr. Det var egentlig kun Tyskland, der ved sin Rigsbank nu ogsaa var gaaet i denne Retning. Men han havde allerede fremhævet, hvorledes det nye tyske System var blevet til. Selv den udmærkede Økonom Ludvig Bamberger, der havde en saa væsentlig Del i det nu vedtagne Forslag, havde han hørt fremsætte sine Anskuelse, i det han fra rigtige Præmisser pludselig uden Begrundelse sprang over i Rigsbanken som Konklusion. Naar man kjendte Styrken af den tyske nationale Enhedsfølelse, den Stemning, der var tilvejebragt ved tidligere Misbrug af Bankerne i Smaastaterne, der ofte alene vare skabte for at omgaa de store Staters Lovgivninger, endvidere det Bestaaendes Magt og mange andre Momenter, saa kunde man forstaa det Resultat, man var kommet til i Tyskland. Erfaringen viste, at Tvangskursen desværre ogsaa var mulig ved flere Banker; i Frankrig havde man i 1848 i den Anledning ophævet de smaa Departementsbanker; i Amerika gennemførte man den uden at lade sig genere af de mange Banker. Han skulde indrømme Levy, at man ganske vist stræbte henimod en vis Enhed og Ensartethed saasom ved den nyere Lovgivning i Schweiz og i Nordamerika. Levy havde ikke tilstrækkeligt fremhævet Fordelene ved det skotske og svenske Banksystem. Han forsvarede varmt de svenske Banker og citerede i den Anledning Engländeren Palgrave. Man maatte erindre, hvor kapitalfattigt et Land Sverig var. Ganske vist kunde ogsaa de svenske Banker visse Retninger have Adskilligt tilbage; de kunde mangle Penge og vare ikke altid vel forberedte. Men endnu havde i de halvhundrede Aar, de havde bestaaet, ikke en eneste af de mange Banker nogensinde undladt at opfylde sine Forpligtelser. Det var Friheden til Seddeludstedelse, som havde bragt dem

til at indrette det store Antal Filialer rundt om i de mindste Byer. Man havde hos os ikke Begreb om, i hvilken Grad næsten hele Befolkningen i Sverig havde lært at benytte Bankerne, baade Anvisninger og andre Former. Det var ikke umuligt, at det ogsaa var Bankerne, som i Sverig havde bidraget til, at enhver Forvalter, Bestyrer, ja endogsaa simple Avlskarle ganske anderledes forstaa at føre Regnskab end saadanne Folk hos os. Formodenlig havde Rigsbankens Existens bidraget noget til, at der havde dannet sig flere svage lokale Banker, i Stedet for som i Skotland faa store vidtforgrene. Men som sagt, alle disse Betragtninger vedkom ganske vist ikke direkte, hvad der efter hans Mening burde anbefales af praktiske Foranstaltninger hos os.

Levy kunde forsaavidt være enig med Frederiksen, som han bestemt foretrak det franske System, hvorefter det til enhver Tid nødvendige Metalforraad bestemtes af selve Bankbestyrelsen, fremfor Brøksystemet; men for Danmarks Vedkommende maatte han ubetinget forkaste det. Det passede for meget store, men ingenlunde for meget smaa Forhold, hvor Individerne mødes for hyppigt, hvor Indflydelserne — saavel de aabenlyste som de skjulte — formaa at gjøre sig altfor stærkt gjældende.

Paa Mødet optoges til ny Medlemmer:

Hr. Kammerherre, Viceadmiral St. Bille.

- Dr. phil. Claudius Wilkens.
